

**КРОС-ДИСЦИПЛІНАРНІ КОМУНІКАЦІЇ
У ХОРЕОГРАФІЧНОМУ КОЛЕДЖІ В РЕЖИМІ
ОФЛАЙН + ОНЛАЙН: «ФІЛОСОФІЯ», «КУЛЬТУРОЛОГІЯ»**

Романова О. П.

ВСТУП

Актуальність інноваційної роботи полягає в тому, що представлений дидактичний матеріал відповідає викликам сьогодення щодо розширення компетентностей студентів та сприяє всебічному розвитку, творчо-художній самореалізації й розкриттю потенціалу молоді. Розроблений навчально-методичний комплекс містить в собі цілісну навчально-практичну упорядковану структуру, розроблену згідно принципам інноваційного підходу.

Вважаю, що запропонований спосіб крос-дисциплінарної комунікації допоможе студентам не лише досягнути знання з філософії та культурології, а й навчить використовувати отримані знання в життєвому та професійному середовищі – як в нинішніх умовах, так і в майбутньому, бо цей комплекс має прямий зв'язок з усіма проявами людини:

- на ментальному (когнітивному, пізнавальному) рівні;
- психоемоційному;
- дієвому.

Оскільки уміння – це знання в дії, то розвинене вміння розуміти різні дисципліни (а не лише відтворювати деякі знання з них) та використовувати набуті знання (тобто обробивши вивчений матеріал, тут же його застосувати) дозволить продуктивно працювати у будь-якій команді: віртуальній (під час онлайн-занять) чи реальній (офлайн-навчання). Запроваджений інноваційний підхід також сприятиме формуванню проактивної позиції студента, вчитиме опановувати не лише дієвим вмінням (виконувати завдання за вказівкою педагога), а й комунікативним вмінням, а саме: не боятися висловлюватися, аргументовано доносити думку та обґрунтовувати власну позицію.

Відомо, що крос-дисциплінарний підхід охоплює широкий спектр навичок, необхідних для вирішення поточних проблем і задач як в професійному середовищі, так і в сенсубуттєвих, особистісних питаннях. Тому, його застосування допоможе молодій людині у нестійкому антропологічно-неврівноваженому періоді, ері постправди та хаотичної трансформації людського буття й суспільних процесів ХХІ століття

керувати власними задачами та планувати час; допоможе сформувати навичку здійснювати вибір та здатність приймати рішення з метою набуття самостійності та впорядкованості особистого життя.

Даний комплекс містить наочний матеріал для забезпечення занять з наступних дисциплін: «Філософія», «Культурологія», а також рекомендації для самостійного опрацювання студентами окремих тем та розділів цих навчальних предметів. Окрім того, представлено спільний проект для цих двох дисциплін, що став об'єднуючим, синтезуючим фактором: розумового і чуттєвого начал людини.

Дидактичний навчально-методичний комплекс розроблений мною для викладачів і студентів спеціальності «Хореографія». Матеріал поданий у вигляді планомірної роботи, яка є кейсом того, як за 3 місяці з нуля викладачу запускати роботу 2-х напрямків одночасно, поєднуючи певні частини дисциплін з метою, щоб утворився цілісний проект, як синтетичне довершення розумової та творчо-активної діяльності. Даний дидактичний комплекс із застосуванням інтерактивних засобів був апробован і успішно втілений мною упродовж вересня-листопада 2021 року у ДП «Київський хореографічний коледж».

Практичне значення інноваційної роботи полягає в тому, що представлені форми роботи сприяють самореалізації особистості в еру новітніх технологій, підвищують конкурентоспроможність людського капіталу, який необхідний для забезпечення високотехнологічного та інноваційного розвитку країни. Творчі завдання спрямовані на самопізнання, самоактуалізацію і засвоєння освітніх технологій та методологічних прийомів, що у сукупності утверджують діяльнісний підхід в освіті та формують діяльнісні компетентності. Всі ці спрямування й закладено в основній меті Закону України про передвищу¹ та вищу освіту². Креативний спектр практичних завдань позитивно впливає на розкриття можливостей студентів, розширює їх кругозір, сприяє інтелектуальному та духовно-культурному розвитку особистості, формуванню здатності оперативно реагувати на швидкоплинні технологічні процеси та знаходити оптимальні шляхи розв'язання задач, що постають перед сучасною людиною.

Все це в подальшому дозволить студентам вправно й продуктивно керувати власними процесами задля особистісного самостановлення. Оскільки крос-дисциплінарний проект зачіпає 2 лінії взаємодії:

---

¹ Закон України Про фахову передвищу освіту від 06.06.2019 № 2745-VIII. / Редакція станом на 02.10.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text>

² Закон України про освіту від 05.09.2017 р. № 2145. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1060-12#Text>

- лінію розуму;
- лінію почуттів,

то така багатовимірність людської діяльності допомагає здобувати не лише знання освітнього процесу, а й знання емпіричного процесу, тобто такого, який пов'язаний з набуттям досвіду у певній професійній сфері.

Всі завдання спрямовані на пошук та вироблення власного алгоритму вирішення поставленої задачі. Це певного роду оволодіння керівними, управлінськими процесами, що є елементами самоосвіти та опануванням того, як діяти задля розв'язання не тільки звичних, простих завдань, а й завдань, що сприяють логічному розвитку, критичному мисленню, самостійності та розвивають креативні й дослідницькі навички.

Це не набір окремих завдань, це цілісна система, що формує хореографа як культурну постать, тобто тут закладена духовно-змістова цінність – культура хореографа. Цей концептуальний підхід також допомагає визначити людський потенціал зростаючої особистості, оскільки взаємовідносини «людина-людина» потребують набуття не лише професійних компетентностей і знань, а й вимагають від студента набуття аксіологічних орієнтацій, пов'язаних із цінністю кожної індивідуальної особи та поваги до неї. Це свого роду більше, ніж просто ділове спілкування, комунікативні навички якого потрібно розвивати у відповідності до ділового етикету, це, перш за все, людське спілкування, що й робить людину Людиною, утверджуючи шанобливе ставлення до старших (педагогів), взаємоповагу й толерантне ставлення один до одного (в колі студентів) та творче розкриття власного спрямування (рівень особистості). Таке гуманістичне фокусування має особливий вплив на студента хореографічного коледжу, який уособлює і в прямому, і в переносному значенні красу людського тіла, духу і розуму.

Необхідно зазначити в деталях практичне значення кожної дисципліни. Отже, відмічаю, що:

- Філософія розвиває, здебільшого, когнітивні здібності, критичне мислення, вміння здійснювати логічні операції, знаходити причинно-наслідкові зв'язки, відшукувати доказову базу.
- Культурологія наче наповнює перелічені раціональні елементи духовним й чуттєвим начинням (змістом).

Представлений матеріал у вигляді посібника відповідає Закону України про фахову передвищу освіту та про вищу освіту, де головною метою визначено компетентісний підхід у підготовці фахівця згідно високого рівня наукових (творчих, мистецьких) професійних і загальних компетентностей, які є необхідним набором для діяльності в певній сфері згідно відповідної спеціальності.

Запропоновані інтерактивні засоби навчання можуть бути використані не лише під час проведення занять з вказаних предметів, а й застосовані у розробці стратегії керівником культурно-просвітницької, виховної діяльності в освітньому закладі.

Також слід зазначити, що цей комплекс інтерактивних завдань допоможе студентам у виборі нової професії чи в результаті утвердження нинішньої під час вступу до наступного рівня вищої освіти. Оскільки вже зараз деякі студенти бачать, що хореографічне спрямування не є тим напрямком, який їм під силу та діяльність, якою б вони хотіли займатися й надалі, то можна вважати цей дидактичний матеріал, своєчасним.

Сучасний електронний навчально-методичний комплекс містить рекомендації для проведення інтерактивно-практичних занять з навчальних дисциплін: «Філософія», «Культурологія» для кращого закріплення та практичного застосування теоретичних знань у повному обсязі. Включає напрацьовані практичні ідеї по реалізації STEAM-орієнтованої освіти. Для викладачів і студентів закладів фахової передвищої та вищої освіти.

1. Визначення дослідження, обсяг робіт. Формування концепції

Перш, ніж розпочнемо формувати концепцію методичного комплексу, необхідно визначити основні поняття даного дослідження, а саме: чому в назві роботи вжито «крос-дисциплінарний».

У світі існує декілька понять із прийменником крос-. Насамперед, нас цікавлять прикметники: крос-функціональний, крос-культурний та крос-дисциплінарний. У бізнесі для вирішення комплексних задач створюються *крос-функціональні команди* – це група працівників з різних функціональних підрозділів та відмінними компетенціями, у фокусі яких:

- одна мета;
- одне конкретне спільне завдання;
- вони працюють свого роду як агентство повного циклу.

Тобто, таке об'єднання утворюється для досягнення синергетичного ефекту та для вирішення нестандартної проблеми, бо зрозуміло, що фахівці з досвідом та набутими компетенціями із різних сфер спільно зможуть досягти великого результату. Тому у менеджменті цей напрямок називається інноваційним.

У міжнародних компаніях часто вживаним є термін *крос-культурні комунікації*. Вони необхідні задля об'єднання працівників, які відносяться до різних культур, що працюють в одному колективі. Впровадження таких комунікацій необхідно для кращого розуміння світоглядів, моральних систем, традицій, релігій один одного тощо.

Що ж таке *крос-дисциплінарні комунікації*? Це комунікації широкого спектру, задачею яких є не лише володіння знаннями з різних предметів, а й вміння перетворити ці знання у щось більше – нову якість, нову структуру або концепцію. Як це зробити? Ось це я і маю на меті відобразити у своєму дослідженні.

Оскільки крос-функціональні команди на підприємствах створюються з різнопрофільних спеціалістів з метою введення нового продукту, старту співробітництва з новим клієнтом, для поліпшення якості того чи іншого сервісу, виведення з кризи певного підрозділу або наряду компанії, то і в моєму випадку задачею є введення нового стратегічного завдання – запуск міждисциплінарного проекту, який допоможе об'єднати різні групи студентів та окреслить наявну, очевидну картину дійсності, на якому етапі знаходиться культурно-дослідна діяльність коледжу. Завдяки цьому тестовому проекту можна побачити науковий потенціал молоді та, згідно отриманих результатів, вже на наступний рік планувати нові випробування і ставити задачі з урахуванням висновків з представленого експерименту.

Отже, кейс даного дослідження можна охарактеризувати так: *як в умовах змішаного навчання (офлайн + онлайн) впровадити крос-дисциплінарний проект, який об'єднає дослідницькі напрацювання студентів різних груп та курсів з 2-х навчальних дисциплін та допоможе вибудувати науково-освітні продуктивні комунікації?* Це, свого роду, вихід на нову вершину взаємодії та культурно-наукової діяльності, через що і можна побачити зростання творчо-діяльнісної особистості.

Зважаючи на фундаментальні основи, які є запорукою успіху у справжньому управлінському процесі, визначимо, якими інструментами будемо вимірювати конкретний результат нашої успішності. Це будуть KPI (Key Performance Indicators) – ключові показники ефективності, своєрідна система оцінки, що відобразить досягнення цілей.

Спираючись на зазначене вище, показниками вимірювання успішності та готовності до нових випробувань буде:

- успішне та своєчасне виконання усіх завдань;
- доведення до логічного завершення крос-дисциплінарного проекту «Моє серце в серці Всесвіту» студентами усіх дисциплін;
- виготовлення щонайменше 5 видів матеріальних продуктів з філософії та культурології, які логічно й системно впорядковані;
- набуття студентами універсальних та загальноспеціальних компетентностей.

Тобто, зауважу, що в даному випадку це можна назвати створенням виробництва художньо-творчих рішень за допомогою власних ресурсів (часу, здібностей, бажання, волі, креативності та вправного керування процесом викладачем), з метою, щоб студенти змогли відчувати само-

цінність та свою корисність у суспільстві, тобто отримати і побачити певну конструктивну зв'язаність між собою, локальним місцем (коледжем) та великим колом (країна, Всесвіт). Вважаю, досягнення поставлених цілей і буде покращенням управлінських навичок, творчим менеджментом, свого роду підготовчим етапом для здатності розв'язувати більш складні завдання в подальшому у суміжних галузях.

Слід вказати не лише на *кількісні KPI*, але й на *якісні*. Таким чином, опануванням *загальнопрофесійних* (предметноспеціалізованих) *компетенцій* буде те, що зазначено в навчальних програмах. Наприклад, з культурології:

- основні поняття, терміни, концепції культурології на рівні відтворення, тлумачення для розширення інтелектуального рівня;
- закономірності культурного процесу, культури як специфічного та унікального феномену людства;
- основні етапи розвитку світової та української культури;
- тенденції розвитку і взаємозв'язків світової та української культури на сучасному етапі.

До універсальних компетенцій віднесемо системні, міжособові та інструментальні. Свідченням опанування студентами системними компетенціями слугуватиме системне виконання та в повному обсязі реалізація поставлених завдань. Про набуття інструментальних компетенцій свідчатиме оволодіння запропонованими мною технологічними програмами, основні з яких: Canva, Google Keep та виготовлення мультимедійних презентацій за допомогою цих сервісів. Оскільки два художньо-творчих продукції: з філософії та з культурології я дозволила виконувати удвох (тобто за допомогою формування діад), то можна сказати, що у разі успішного завершення цього завдання студентами, були набуті міжособові компетенції (продуктивна взаємодія з іншими). Також свідченням набуття міжособових компетенцій стане вміння критично оцінювати власні дії та результати, продукування атмосфери взаємоповаги до інших, ціннісне ставлення до виконання запропонованих завдань, відчуття впевненості у власних силах завдяки висловлюванню власної думки та розкриття власного інтелектуального і художньо-творчого потенціалу на даному етапі, що й є справжньою реалізацією, втіленою за допомогою майстерної роботи викладача.

Варто зазначити, що оцінювання буде двобічним: студент сам оцінює себе (за допомогою розроблених викладачем критеріїв – Див. Рис. 10), порівнюючи результати самореалізації та розкриття потенціалу минулого півріччя і цього завдяки вказаним предметам, а з іншого боку – оцінювання викладачем. Слід зазначити, що під час самостійного оцінювання студент має в примітці вказати, що відмінно вдалося, а над чим ще слід працювати та які уміння та навички слід вдосконалювати.

Деякі додаткові зауваги щодо впровадження. Обережно слід провадити не лише паралельне викладання освітніх дисциплін, а й запуск ключового міждисциплінарного проекту з метою об'єднання студентів різних курсів. Саме обережність, толерантність та методичність стануть запорукою успіху для викладача по завоюванню довіри у молоді та допоможуть скерувати танцюючий потенціал країни в бік пошуково-дослідницької роботи. Як відомо, люди, які багато займаються спортом, танцями, тобто рухливою діяльністю, здебільшого не вважають за потрібне докладати зусиль і в інтелектуальному розвитку. Тому цей електронний навчально-методичний комплекс покликаний допомогти викладачам організувати та спланувати заходи, врахувавши заздалегідь усі складнощі. Це значно полегшить складну, але вкрай необхідну роботу по застосуванню планомірних та системних інтерактивних засобів навчання.

Отже, ключовим концептуальним підходом даного дидактичного комплексу стане опора на розвиток творчості та креативного погляду на життя, логічне вибудовування навчально-дослідницьких процесів, які покликані допомогти студенту розкрити власний інтелектуальний та духовний (художньо-творчий) потенціал, щоб бути конкурентоспроможним у сучасних умовах. Створення такого електронного навчально-методичного комплексу є вкрай необхідним, оскільки всебічно розвинена особистість, яка знає як переорієнтуватися в цьому світі та як бути затребуваною на ринку праці, завжди зможе переграти штучний інтелект з його алгоритмізованими цифровими схемами. А як відомо, у духовної еліти світу є побоювання, що трансгуманізм та створення його adeptами пост-людини спрямовано на те, щоб зруйнувати справжню духовно-сутнісну основу людини та поєднати тіло зі штучними, технологічними елементами.

Фінальним результатом стане *крос-дисциплінарний продукт «Мое серце в серці Всесвіту»* – дослідницький проект, в якому інтегрується суміжна тематика декількох предметів (філософії та культурології), де:

- Філософія – втіленням розуму, логіки – раціональний підхід;
- Культурологія – чуттєвість, емоції – ірраціональний підхід.

2. Мета і завдання електронного навчально-методичного комплексу

Внаслідок вищезазначеного, планується застосування креативного підходу для розвитку творчого мислення студентів з виробленням практично-дієвого алгоритму у вивченні та опануванні матеріалу. Переконана, що поєднання філософії та культурології – це унікальна можливість створити умови для розквіту потенціалу творчої студентської молоді. Це є STEAM-освіта, де поєднані науки технології,

арт-аспекти (зокрема, колаж-лекції як у моєму представленому випадку), що додає чуттєвості та ставлення до того, що відбувається тут, зараз, в процесі пізнання. І, безперечно, такий підхід відповідає Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на наступне десятиліття³.

Все це дає змогу побачити цілісну картину світу, розширити кут зору на подію, спонукає молодь до розвитку критичного мислення, оскільки завдяки цьому формуються навички командної роботи, концептуального бачення. Таким чином, навчальний предмет представлений не лише теоретично, а й практично, більш того, має зв'язок із життям студента, бо в процесі відбувається пошукове дослідження. Безсумнівно, такий шлях вирішення завдань допоможе людині в майбутньому не загубитися у дорослому світі та у світі професійного зростання. Ось приклад пошукової лекції-експерименту із застосуванням візуалізації (використано онлайн-колажування) щодо знаходження відповіді на наступне питання: «Як розкрити власний потенціал?» Тут відображено синтез мистецтва (а саме: виробників мистецтва з одного боку) та соціуму (споживачів витворів мистецтва з іншого), як необхідний зв'язок для підтримки бажання рухатися в обраному напрямку. Дана карта потенціалу не була заготовленою заздалегідь, а була створена спільно зі студентами в творчому пошуковому процесі.

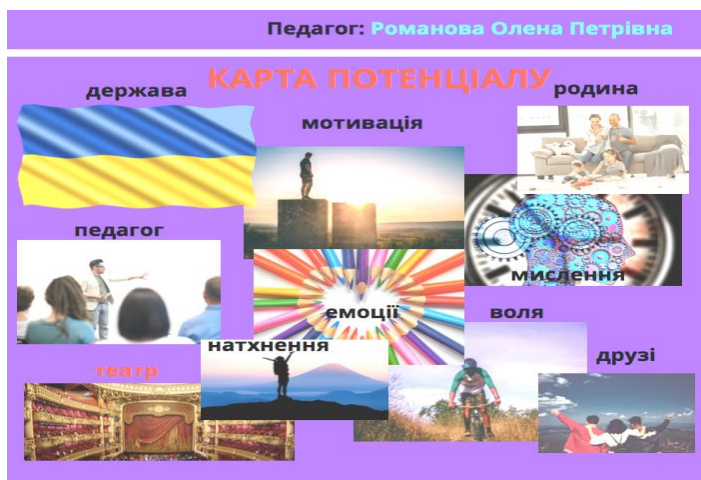

Рис. 1. Скриншот з пошукової лекції

³ Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>

Тому, виходячи з усього зазначеного вище, слід підсумувати, що проблема, на вирішення якої спрямовано створення навчально-методичного комплексу, може звучати наступним чином: Як зробити так, щоб філософія та культурологія стали корисними дисциплінами у споживацькому суспільстві в постіндустріальний період? Тобто, які завдання ставити студентам, щоб їм це допомогло не загубитися у перенасиченому інформаційному просторі та високотехнологічному суспільстві? Ось на розв'язання цього питання я й спрямую створення дидактичного матеріалу.

Отже, **мета:** актуалізація знань, які здобуваються у практичний спосіб за допомогою інноваційних методів та сучасних технологій, інтегрування молоді у доросле життя, що сприятиме розширенню світогляду студента та формуванню повноти картини світу.

Задача: створити дидактичний матеріал художньо-естетичного спрямування, який відповідатиме завданням гуманітарної освіти в рамках реформування змісту загальноосвітньої підготовки⁴, а саме:

- прилучення до літератури, музики, образотворчого мистецтва, надбань народної творчості, здобутків української та світової культури;
- осмислення історичних фактів, подій і явищ, різноманітності шляхів людського розвитку;
- забезпечення естетичного розвитку особистості, оволодіння цінностями й знаннями в галузях мистецтв.

Отже, в результаті втілення крос-дисциплінарних комунікацій, маємо отримати:

- для студентів, що вивчають філософію, фінальним *матеріальним продуктом* є створення першого в житті **філософського журналу** «Мое серце в серці Всесвіту»;
- для студентів, що вивчають культурологію, фінальним *матеріальним продуктом* є створення великих **культурологічних зошитів** «Мое серце в серці Всесвіту».

З викладеного вище можна зробити висновок, що важливим елементом даної концепції є набуття студентами не лише знань та компетенцій, а й здійснення продуктивних комунікацій та вихід на автономність з відповідальністю, які є необхідними стандартами під час здобуття вищої освіти. Важливою ознакою щодо комунікативних навичок є слухання і реагування на висловлювання співрозмовника, переговори навички, ораторські вміння, підготовка презентацій та

---

⁴ Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»). / Постанова від 3 листопада 1993 р. № 896. Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text>

доведення аргументів в якості спікера до слухачів, вміння брати участь у дискусіях, не боятися думки інших спікерів (колег), які можуть не погоджуватися із твоїм баченням, здатність вирішувати вікові проблеми, суперечки комунікативного й психологічного характеру та інші протиріччя.

Отже, визначивши цілі, завдання та сформувавши концепцію електронного навчально-методичного комплексу, можна переходити до основної його частини.

3. Інтерактивні засоби навчання на заняттях з «Філософії»

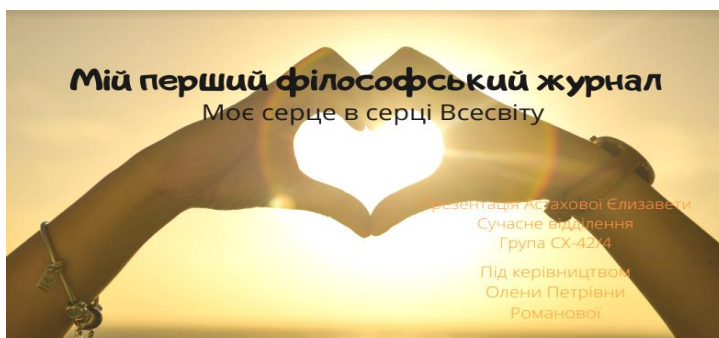
Відразу розпочну із головного завдання, яке я поставила перед студентами – створення першого в житті власного філософського журналу. Звісно, ця задача постала перед ними не з самого початку, а приблизно за півтора-два місяці від старту вивчення курсу. До цього їм доводилося виконувати завдання значно простішого характеру, та коли я вже зрозуміла, що вони готові до більшого, то й запропонувала зробити спочатку філософсько-антропологічний аналіз на відому особистість коледжу, а на наступному етапі інтегрувати цей аналіз у журнал, як одну зі сторінок, після якої обов'язковим буде представлення власної персони. У такий спосіб перед студентами поставала картина з відтворення навколишнього світу, де перше коло – велике, відображає змінюваність філософсько-історичної думки через вивчення знаних мислителів різної доби, далі друге – середнє, локальне коло, відображає навчально-художній світ довкола – через досвід цікавої постаті, викладача коледжу, і третє коло – найменше, коло власної особистості, яка ще тільки зростає тому й бере досвід у тих, про кого я згадала раніше. На додачу скажу, що це завдання ставилося уже в умовах запровадженого локдауну в Києві, коли тривало онлайн-навчання.

Тепер розпишу кожне філософське завдання цієї осінньої тримісячної роботи окремо. Почну з останнього, що й стало апогеєм, логічним завершенням, сукупним поглядом на дійсність та відображенням системного підходу до життя та світу навколо.

1. Отже, проект першого *філософського журналу для студента «Моє серце в серці Всесвіту»* – є філософським, системно впорядкованим продуктом, який має логічно обґрунтований виклад і відображає світоглядну систему зв'язків: Я, навколишній світ і Я, Інші та Я.

Хочу зазначити, що головним чином практичні завдання повинні відкривати філософію як дисципліну, яка не є суто теоретичною, а й може бути цікавою та корисною для життя. Звісно, тут на перший план виходить світогляд, що й допомагає зрозуміти світ навколо себе, Інших та себе. Також виконання цієї роботи знайомить студента зі світом

нестійкої матерії, мінливістю процесів, переходом філософсько-історичної думки від одного століття до іншого та вчить розуміти, за рахунок чого відбувається становлення не лише особистості, а саме творчої особистості. З огляду на це, задачею справжнього викладача повинно стати створення своєї лабораторії філософських досліджень. Щодо моєї практичної педагогічної діяльності, то таким втіленням став проект «Моє серце в серці Всесвіту» у форматі філософського журналу – як узагальнений довершений твір пройденого курсу з філософії, виконаний за допомогою мультимедійної презентації, де поєднані минуле, сучасне і майбутнє.

**Рис. 2. Обкладинка філософського журналу.
Слайд зі студентської роботи**

2. Ще однією практичною реалізацією стало здійснення студентами *філософсько-антропологічного аналізу* на відому постать Київського Хореографічного коледжу. Як я вже згадувала раніше, це дослідження стало однією зі сторінок філософського журналу.

**Рис. 3. Титульний лист філософсько-антропологічного аналізу.
Слайд зі студентської роботи**

Наголошу ще раз – виконання такого виду робіт стало відтворенням 3-х світоглядних кіл Всесвіту:

- великого світу історичної думки (світ відомих філософів, яких вивчили – представників доби Античності, Середньовіччя, Відродження, Просвітництва та інших періодів);
- локального світу – відома особистість з коледжу, яка навчає студентів;
- третє коло – власний світ, світ свого Я.

Тому, констатую, завдяки цьому мені вдалося створити лабораторію філософсько-антропологічних досліджень і наочно довести, що таке особистість, до чого потрібно прагнути. Слід зазначити, що вимога перед студентами ставилася також і щодо висновку наприкінці, а саме: вказати, що вам відкрила філософія, що ви відчули в процесі роботи над журналом в цілому, та зазначити щось особливе, як справжній дослідник, порівнявши філософію цієї постаті з поглядами мислителя, якого вивчили. Ось один зі студентських висновків для філософського журналу (Див. Рис. 4).

Моя особиста філософія.

Спершу хочу висловити свій висновок. По-перше я на 100% згодна з Сократом, про думку, що в кожній людині є своє світло, головне дати людину світлити.

абсолютно кожна людина має свої світлі сторони та особливості, і коли людина розкривається у цьому – це завжди чудово!

Роблячи висновок з інтерв'ю зі своїм викладачем, я хочу сказати, що практично у всьому з нею повністю згодна, і майже завжди мала таку ж думку.

Ще я хочу сказати, що дуже рада такому завданню! Завдяки ньому я дізналася більше про свого викладача. якого і так поважала і любила, тепер я ще кращої думки про цю людину, і дуже надихнулася її відповідями на інтерв'ю.

Рис. 4. Приклад висновку 1

3. Тепер перейду до конкретизації завдань, які зможуть допомогти викладачеві поживити аудиторні заняття та вдихнути у лекційний виклад вітальну творчу ноту, що пробуджує не тільки спраглий розум, а й чутливе серце. Перш за все, у разі, якщо доведеться працювати в режимі онлайн, через впровадження локдауну чи з інших причин, доречним буде вироблення *обкладинки для занять*. Вона має на меті – створення особливого філософського настрою.

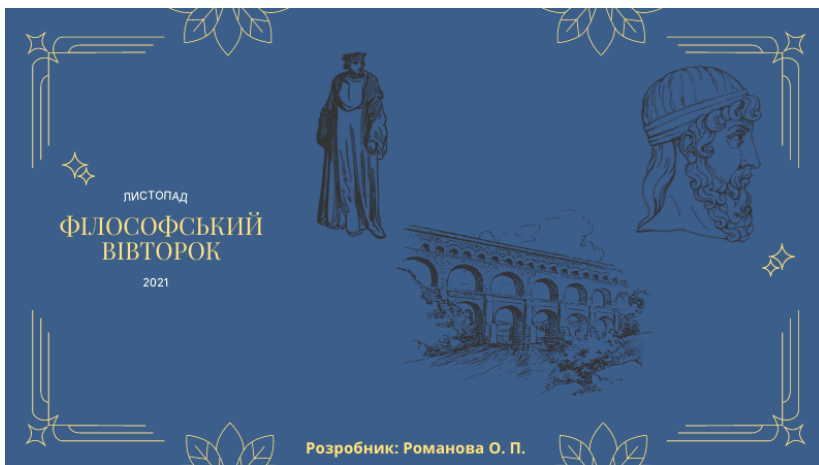

Рис. 5. Обкладинка – Філософія

4. Зазначу, під час викладання лекції «Історія філософської думки: Античність» практичним завданням може стати виконання вдома у жанрі *есе чи філософської замальовки твору на тему «Епікуреїзм та стоїцизм. Мій вибір»*. Але для активізації розвитку мислення та з метою засвоєння нового матеріалу можна запропонувати створити на парі *уявний круглий стіл «Епікуреїзм – етика насолоди. Чи стоїцизм – як мужність жити?»* (Див. Рис. 6). Для цього необхідно поділити групу на 2 частини: одні шукатимуть аргументи на користь стоїцизму, інші – на користь епікуреїзму. Дебати «сучасних стоїків» та «сучасних епікуреїців» значно поживлять заняття. Як правило, під час такої дидактичної гри у студентів з'являються емоції, певні відчуття та думки, вони з радістю доповідають. Звісно, застосування цього ігрового принципу та постановка проблемного питання перед групою осіб сприяє активному розвитку і засвоєнню знань, а також впровадженню міжособистісних компетенцій, які розширюють спосіб функціонування у соціокультурному середовищі. Цей тип компетенцій відноситься до універсальних, які є обов'язковою складовою Державного освітнього стандарту України. До того ж, робота в команді вчить дослухатися до думки інших, відстоювати аргументи свого колективу, навчає колективному виробленню та ухваленню рішень та пошуку альтернативних способів. Така навчально-пізнавальна діяльність тренує логічне мислення, розширює кругозір та розвиває креативний потенціал особистості.

Рис. 6. Слайд для проведення круглого столу – Філософія

Щоправда, мушу зауважити, я помітила здебільшого нахил вбік сучасних віянь «живи легко, то значить обирай епікурійзм», а стоїчну мужність, яка необхідна для подолання складних життєвих ситуацій, це до уваги, переважно, студентами не береться. Принципами стоїцизму сучасна молодь намагається нехтувати. Тому викладачеві раджу звернути на цей факт увагу і допомогти «сучасним епікурійцям» розгорнути й інший бік – головне, щоб принцип щастя заради насолоди (гедонізм), не виглядав порожнім звуком, а життя не здавалося виключно гламурним проектом суцільного задоволення, тому слід брати до уваги й чесноти життя, згідно філософії стоїцизму, де переважають моральні пріоритети: добро, стійкість поглядів, розвиток сили духу, благородство тощо.

Наступними завданнями можуть стати:

5. Написати есе *«Філософія у моєму житті та творчості»*.

6. Написати есе *«Моє особистісне Відродження»*.

7. Зробити *презентацію про філософів* доби Середньовіччя, Ренесансу, Просвітництва, останнє з яких відображає розвиток науки XVII–XVIII ст.

8. Також допомагає глибше проникнути у світ філософії й така рубрика, застосована мною під час занять, – *«Читаючи першоджерала»*. Це прямий зв'язок з реальною, а не законспектованою філософією. Проникаючи в світ думок знаних мислителів, студенти вчаться робити умовисновки та брати щось для себе із думок всесвітньовідомих мислителів для втілення у власне життя. Відтак, читаючи *«Метафізику»* Аристотеля⁵, студентам припала до вподоби

---

⁵ Аристотель. *Метафізика*. / пер. с др.-греч. А. Кубицкого. СПб. : Азбука-Аттикус, 2020. 416 с.

думка про ремісників та наставників, останні з яких можуть навчити, бо знають причини і суть абстрактних речей, а от ремісники не можуть, бо, здебільшого, просто діють за планом. У роздумах українського філософа Сергія Кримського ціннісним аспектом стала метафізика долі. А саме, світоглядно-аксіологічна позиція зі спрямованістю на соціальний аспект буття: «Спіралі історії накручуються на стрижневі, центральні цінності, які, збагачуючись, не гинуть, а постійно відроджуються в нових формах, перетворюючи сучасність у всесчасність метаісторії»⁶.

9. Цікавим завданням є створення *проблемного навчання*, а саме, *застосування метод-кейсу*. *Техніка ситуаційного аналізу* використовує опис реальних економічних, соціальних і бізнес-ситуацій. Мною була запропонована нагальна проблема, що утворилася з мігрантами з Близького Сходу на білорусько-польському кордоні. Студентам була поставлена задача: розібратися в суті проблеми, запропонувати можливі рішення і вибрати найкраще з них. Спочатку я підготувала бекграунд, написала і зачитала текст у послідовному викладі, і попросила дізнатися: що таке Курдистан і чому звідти тікають люди, вивчити питання етногенези курдів, політики Білорусі, починаючи з літа 2021 року у питаннях біженців зі Сходу; переглянути новини по темі «Як живуть курди у Литві, Латвії та Німеччині» – та яка ситуація зараз (про табори для них та про проблему біженців зокрема). В центрі стояло філософсько-антропологічне питання: до чого в подальшому це може призвести, що радять експерти (переглянути дослідницькі інститути, вислови політологів, соціологів, етнологів та інш.); чи загрожує ситуація Україні стосовно того, що мігранти можуть прийти з Білорусі до нашої країни, оскільки у нас з ЄС безвізовий режим? Радила шукати факти в Інтернеті, дізнаватися з перевірених джерел: BBC, Кореспондент, ТСН та нотувати інформацію у записничок або зберігати в окремому файлі. Безумовно, тема містила переважно політичне підґрунтя, але я перевела дискусію в бік соціокультурного напрямку та філософсько-антропологічного. Таким чином, студенти відчули себе не лише мислителями, а й практиками-професіоналами. Тобто, певним чином відбулося застосування елементу рольової гри. До того ж, їм обов'язково потрібно цікавитися тим, що відбувається довкола, це допомагає не лише тримати руку на пульсі загальносуспільних подій в країні, а й розширювати кругозір. Отже, це і є справжній процес творчого мислення і за допомогою методу-кейсу.

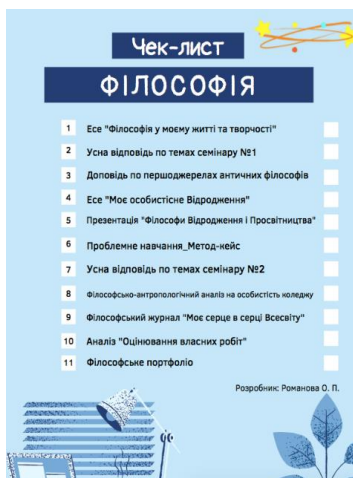
---

⁶ Кримський С. Під сигнатурою Софії. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 368 с.

Мені вдалося застосувати цей метод декілька разів, працюючи з різними групами. Основними етапами в роботі мають стати: озвучення теми, розподіл завдань, розвиток дискусії та підведення підсумків. Такий планомірний підхід допоможе студентам досягнути повною мірою, що таке екзистенціалізм, і переконалися в тому, чому існування передре сутності.

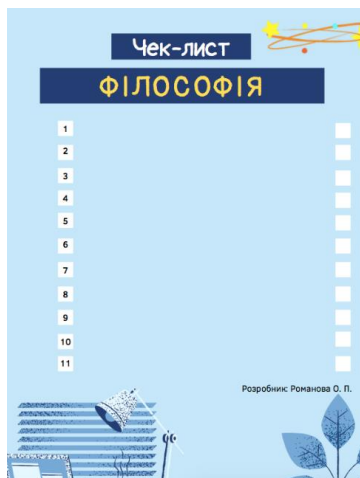
10. Безперечно, *усні опитування, практичні заняття* тощо.

11. Фінальним довершенням можуть стати *чек-листи*. Завдяки ним буде видно як студенту, так і викладачеві, увесь спектр проведеної за семестр чи місяць роботи. Ліворуч приклад чека-листа з філософії як результат роботи за 3 місяці (Див. Рис. 7). Можна спочатку надати порожній чек-лист з метою перевірити, наскільки студент пам'ятає завдання, які ставилися перед ним (Див. Рис. 8). Також це прекрасний інструмент для формування самостійності та відповідальності.

The image shows a checklist titled "Чек-лист ФІЛОСОФІЯ" (Checklist Philosophy). It contains 11 items, each with a number and a checkbox. All checkboxes are filled, indicating completion. The items are: 1. Есе "Філософія у моему житті та творчості"; 2. Усна відповідь по темах семінару №1; 3. Доповідь по періоджерах античних філософів; 4. Есе "Моє особистісне Відродження"; 5. Презентація "Філософи Відродження і Просвітництва"; 6. Проблемне навчання "Метод-нейс"; 7. Усна відповідь по темах семінару №2; 8. Філософсько-антропологічний аналіз на особистість молодку; 9. Філософський журнал "Моє серце в серці Всесвіту"; 10. Аналіз "Оцінювання власних робіт"; 11. Філософське портфоліо. At the bottom right, it says "Розробник: Романова О. П." and there is a decorative illustration of a pen and books.

Рис. 7. Заповнений чек-лист – Філософія

The image shows a blank checklist titled "Чек-лист ФІЛОСОФІЯ" (Checklist Philosophy). It contains 11 numbered items, each with an empty checkbox. The items are: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11. At the bottom right, it says "Розробник: Романова О. П." and there is a decorative illustration of a pen and books.

Рис. 8. Порожній чек-лист – Філософія

Крім усього вищезазначеного, під час занять з філософії можна використовувати: інтелект-карти, аудіо-підкасти, рольові ігри та інші інтерактивні методи та прийоми, а ще – листи оцінювання власних робіт, які я продемонструю дещо пізніше.

4. Інтерактивні засоби навчання на заняттях з «Культурології»

Перш за все, зазначу, що до викладання цієї гуманітарної дисципліни слід підходити комплексно, оскільки даний предмет представляє культуру як цілісний об'єкт.

1. Для занять з культурології в режимі онлайн можна зробити обкладинку, яка буде допомогати створювати сприятливу атмосферу.

Рис. 9. Обкладинка – Культурологія

2. В рамках специфіки хореографічного коледжу, коли освітньо-навчальний процес є досить рухливим з постійними змінами у розкладі, то в такому разі доречним буде освітня технологія змішаного типу (гібридне навчання).

3. Щодо решти завдань, то можна застосовувати не лише формат рефератів чи презентацій, а й *відео або аудіо-формат*. Наприклад, при вивченні культури доби Просвітництва, студентам було поставлено завдання написати невелику замальовку про осінь та інтегрувати туди 2 пам'ятки архітектури Києва, виконані в стилі класицизм та бароко під назвою «Місто і я». Слід зазначити, що декотрим студенткам настільки сподобалось це завдання, що вони написали навіть декілька віршів на цю тему, тобто це домашнє завдання виявило поетичні здібності молоді.

4. Пожвалює навчальний процес й зміна ролей. Мається на увазі, коли викладач стає студентом, а студент – викладачем. Відтак, під час викладання теми «Європейська культура XIX–XX ст.» можна використати формат *лекція-навпаки*. Зауважу, що зробила її не в класичному викладі (коли учням ставиться завдання підготуватися вдома, а на лекції розповідати згідно підготовлених матеріалів), я вирішила провести її в нео-класичному варіанті: роздала завдання та надала текст під час заняття, виділивши 5–7 хв. на його засвоєння. Варто зазначити, що не у всіх з першого разу вийшло саме розповідати, але, гадаю, такий метод можна пробувати застосовувати і надалі, зробивши корекцію та роз'яснивши як виконати це завдання краще.

5. *Лекція-онлайн «Періодизація української культури»*. Під час ознайомлення з цією темою буде корисним поставити завдання: підготувати розповідь про визначну пам'ятку української культури. Таким чином, відбувається поєднання лекційного матеріалу зі світом навколо, а до того ж це спонукає до пошукової роботи, бо потрібно охарактеризувати не конкретний об'єкт, а по-перше, знайти цей об'єкт, а по-друге, ознайомитися з ним, по-третє, представити.

6. Надзвичайно цікавим виявилось заняття, проведене у вигляді *рольової гри*. Як відомо, цей педагогічний метод відіграє важливу роль в активізації навчально-виховного процесу. Темою я обрала *«Пожежа в київському костелі Святого Миколая»* – ця подія сталася на початку вересня 2021 року. Корисним і продуктивним тут було те, що це не просто озвучення подій, які відбулися, та набір соціально-професійних ролей, а це поєднання з дисципліною *«Майстерність актора»*, тобто застосування елементів акторської гри, а саме: діяти в запропонованих обставинах, згідно обраної чи визначеної викладачем позиції та функції. Отже, й тут ми бачимо як можна плідно використовувати крос-дисциплінарний підхід. Якщо викладач поставив за мету – налагодити такий тип комунікацій та впровадити мультидисциплінарність, тоді відразу йому видно й можливості для втілення цієї задачі. Звісно, така групова форма навчання, як рольова гра, складається з декількох етапів, першим з яких є розподіл ролей. Їх викладач повинен продумати заздалегідь. Другий етап – це, власне, проведення рольової гри, але структуру з усіма акцентами, так само, як і підготовчий етап, потрібно проробити завчасно.

Довершенням всього вище зазначеного став перегляд моєї студентської роботи, яку я виконувала ще 18 років тому (як режисер), вона якраз була присвячена архітектурі цього київського костелу. Цікавим фактом стало те, що ця робота знімалася, коли мої підопічні – студенти, які брали участь у рольовій грі, ще не були народжені. Тут слід зазначити, що показ власних робіт посилює довіру до викладача та дає можливість молоді більше наблизитися до розуміння світу та виробити власне ставлення до пам'яток культури та мистецтва взагалі. Додам, що під час підведення підсумків наприкінці вивчення курсу *«Культурологія»*, більшість студентів відзначило саме цю форму роботи найцікавішою і такою, що хотілось би повторити ще. З усього вище зазначеного можна зробити підсумок, що ігрова діяльність у вигляді моделювання і відтворення певної професійно-буттєвої ситуації (круглий стіл, прес-конференція – як у нашому випадку), активізує мислення студента, розвиває інтелект (а разом з цим, й увагу, волю та інші психічні якості) та комунікативні здібності (тут засвоюється культура спілкування спеціалістів та функціональних зобов'язань

певних професій), оскільки відбувається високий ступінь задіяності в навчальному процесі. І не слід забувати про те, що рольова гра не тільки поживляє процес, а й приносить задоволення і знімає втому. Безумовно, це є мотивуючим чинником, що збуджує внутрішні стимули для пізнання в майбутньому.

7. Оцінювання власних робіт.

На мою думку, це є дуже показовою формою, що дозволяє перевірити здатність до самоаналізу в студентів. Можна розробити критерії (Див. Рис. 10), за допомогою яких вони зможуть самі оцінити себе. Це спонукатиме їх до органічних висновків, до чого докладати зусиль в майбутньому при підготовці домашнього завдання та у напрямку власної самореалізації.

ПРОВІДИТЕ ЛІЧ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	Своєчасність	Оригінальність	Відповідність	Якість	Повнота	Системність	Самостійність	Відадування	Активність	Зворотній зв'язок	Загалом	Примітка
1). Скільки балів за 10-бальною шкалою ви поставите собі ?												
2). Записати на аркуші та надіслати мені												
3). В примітці вказати над чим працювати												

Рис. 10. Оцінювання власних робіт

8. Культурологічне портфоліо

Евристично плідним буде запропонувати розробити культурологічне портфоліо. Цікаво подивитися, що сподобалося студентові під час прослуховування курсу та під час участі в експериментах та рольових іграх. Тому можна попросити їх відповісти на низку питань:

- 1) Які теми ви візьмете у свій культурологічний саквояж (ті, що ви гарно зрозуміли й осягнули їх суть)?
- 2) Які лекції вам сподобались найбільше?
- 3) До яких тем ви хотіли б ще повернутися у майбутньому?
- 4) Вкажіть ваше улюблене завдання.
- 5) Яке завдання для вас було найтяжчим?
- 6) Яке завдання було найлегшим?
- 7) Яку тему ми не розглянули, проте ви хотіли би про це почути?
- 8) Що вас вразило на культурології найбільше?
- 9) Чому навчили вас заняття з культурології?

10) Які теми (сюжети, мотиви) з культурології візьмете у майбутньому до своїх танцювальних постановок?

9. Чек-лист з культурології

Наприкінці курсу можна попросити заповнити порожній чек-лист. А потім накласти на вписані види роботи заповнений викладачем чек-лист. Ось приклади порожнього та заповненого чек-листів, які потрібно заготувати заздалегідь. Це можна зробити у сервісі Canva.

Рис. 11. Чек-лист порожній – Культурологія

№	Завдання	Статус
1	Презентація на відому постать культури або культурологічний аналіз на 1 з новел зі стрічки Вікторіо де Сіна "7 разів жінка"	☒
2	Усна розповідь по темах семінару №1	☒
3	Реферат-презентація по темі "Античність" з аргументованим висновком щодо хореогр. д-ті	☒
4	Доповізь на тему "Середньовічна культура"	☒
5	Аудіо-підкаст "Місто і я" (класицизм і Бароко)	☒
6	Аналіз 2-х творів з імпресіонізму (живопис, музика)	☒
7	Рольова гра "Поможа у київському соборі"	☒
8	Аналіз пам'ятки української культури	☒
9	Усна розповідь по темах семінару №2	☒
10	Культурно-антропологічний аналіз на діяльність відомої постаті коледжу	☒
11	Великі культурологічні зошити "Моє серце в серці Всесвіту"	☒
12	Аналіз "Оцінювання власних робіт"	☒
13	Культурологічне портфоліо	☒

Рис. 12. Чек-лист заповнений – Культурологія

10. Цікавими можуть бути онлайн-заняття із застосуванням сучасних технологій, те, що називають STEAM-навчання. Таким прикладом може стати *лекція-колаж на тему «Модернізм та постмодернізм в сучасній культурі»*. Виклад матеріалу з покроковою візуалізацією дозволяє не лише відтворити приклади мистецтва даного напрямку, а й створити загальний світоглядний образ того часу. Тому, по завершенню створення колажу, викладач може запитати студентів: «Яку думку хотіли донести живописці попередньої доби до вас, послідовників?» або такі питання: «Як ви можете розшифрувати ці коди мистецтва? Який узагальнений образ постає перед вами? До якого висновку ви можете дійти і визначити, що хвилювало художників ХХ сторіччя найбільше? Про що вони хотіли сказати вголос світові завдяки своїм витворам мистецтва?».

Колаж "Модернізм ХХ століття"

Розробник: Романова О. П.

Анрі Матіс "Червоні рибки"
(фовізм)

Сальвадор Далі "Передчуття
громадянської війни" (сюрреалізм)

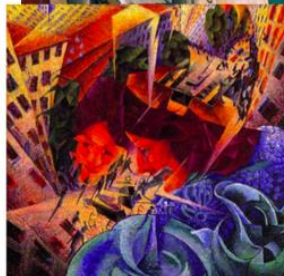

Пабло Пікассо "Гітара і скрипка"
(кубізм)

Казимір Малевич
"Червоний квадрат"
(супрематизм)

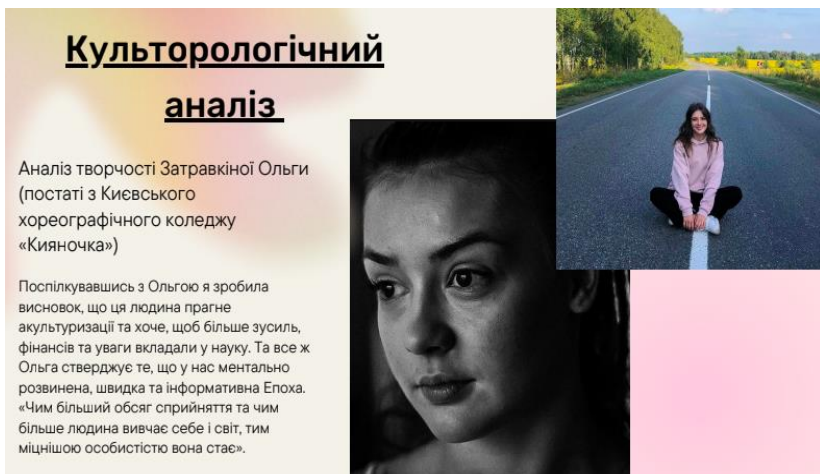
Марсель Дюшан "Млинок для
шоколаду" (дадаїзм)

Умберто Боччоні "Одночасні
бачення" (футуризм)

Рис. 13. Колаж, створений в процесі онлайн-лекції з культурології

11. Високо аналітичним та системно-впорядкованим продуктом для розширення можливостей культурологічної майстерні (так назву заняття під час впровадження практичної роботи) можна вважати *культурно-антропологічний аналіз на діяльність* відомої постаті коледжу. Такий вид роботи допоможе молоді досягнути навколишню дійсність, творчі процеси та те, як в майбутньому проявляти та зрощувати власну особистість. Саме тому я і задала це завдання, щоб у студентів так би мовити було не лише уявлення про те, що потрібно прагнути до самореалізації та розкриття власного потенціалу, а й було розуміння – а як саме його розкривати, за допомогою чого. Відому постать коледжу студенти обирали на власний розсуд. З мого боку ставилася умова: головне, щоб ця особистість викликала у вас інтерес, у неї дійсно були заслуги та досвід, який би ви хотіли перейняти. Питання та послідовність питань для інтерв'ю було розроблено мною особисто та поділено на декілька підтем. Ось один зі студентських прикладів обкладинки такого культурно-антропологічного аналізу. Додам, що антропологічний вжито тому, що досліджується людина, а культурологічний – тому, що досліджується саме творча діяльність цієї особи.

Рис. 14. Приклад студентської роботи

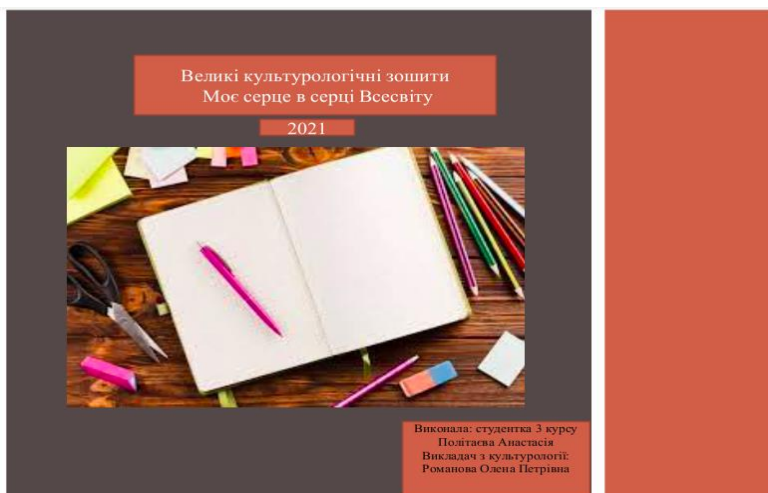
12. Як і при вивченні філософської дисципліни, фінальним результатом предмету «Культурологія» стало виконання завдання, яке відображає системний підхід та розуміння культурологічних світооснов. Студентам необхідно було зробити мультимедійну презентацію, виконану у форматі *великих культурологічних зошитів «Моє серце в серці Всесвіту»*.

Рис. 15. Зразок титульної сторінки зошитів – Культурологія

Зазначу, що спосіб формувати змістовні зошити я взяла у відомого італійського сценариста Тоніно Гуерри. Відомий кіночарівник розповідав, що він не вигадував сюжети для написання кінострічок, а брав їх з газет, робив вирізки та розміщав у зошити. Досвід великих людей надихає, тим паче таких особистостей, як Гуерра, тому у мене відразу виникла ідея – розказати про це студентам та запропонувати їм зробити не просто зошити, а культурологічні, які й відобразять увесь пройдений курс з культурології. Так само тут 3 кола: велике коло, що відтворює вже сформовану культуру світів (архаїчна культура, культура античної доби та інших періодів); середнє коло – локальне коло (коледж), його буде уособлювати постать, яку для культурно-антропологічного аналізу обрали самі студенти; і третє коло – маленьке, коло Я, яке ще тільки формується у культурному контексті міста, країни та світу.

Отже, *проект «Моє серце в серці Всесвіту»* – є культурологічним системно впорядкованим продуктом, який має логічно обґрунтований виклад і відображає світоглядну систему зв'язків: Я (мій власний погляд на культуру і на свою творчу постать), навколишній світ (світ культури) і Я, Інші (соціокультурний контекст) та Я.

**Рис. 16. Приклад титульної сторінки студентської роботи –
Моє серце в серці Всесвіту**

Наприкінці роботи потрібно було зробити висновок і вказати, що було цікавим та корисним під час вивчення даного курсу та під час виконання такого типу домашнього завдання.

Висновок

У цьому семестрі заняття з кулоторології були для мене як цунами. Але замість води була нова та цікава інформація. Усі уроки були не схожі один на одний, не тільки через онлайн чи офлайн заняття. Були дуже творчі завдання, я мала змогу спробувати себе у якості вчителя, розповідаючи однокурсникам щось нове. Було круто, коли згадувала щось з уроків "Мистецтва" ще зі школи. Загалом, цей семестр був найдвичайно насичений і я з нетерпінням буду чекати нових уроків культурології.

Рис. 17. Приклад висновку зі студентської роботи з культурології

13. Найцікавішою виявилася для студентів лекція-колажування, яку я створювала у вигляді імпровізації, подібно до того, як живописець, який піддався творчому натхненню, пише картину на полотні. Тільки у моєму випадку полотно було виключно екранним. Зауважу, що я не заготувала заздалегідь картинок чи фото, у мене був тільки текст лекції. У такий спосіб я вчинила навмисно, оскільки хотіла відобразити як відбувається творчий акт, як довіряти собі та не сходити зі шляху, якщо ти вже захопився процесом творіння. Ця лекція у вигляді створення колажу припала на тему «Художня культура». Вона якраз і стала логічним довершенням культурологічного курсу та апогеєм засвоєння різних видів мистецтва.

Три підсистеми худкультури

1. **Художнє виробництво та його суб'єкти;**

2. **Художнє споживання та його суб'єкти** (глядачі, читачі, слухачі). Сфера художнього споживання - це величезний світ художніх потреб, уподобань, оцінок, ідеалів, складний світ індивідуально-особистісного сприйняття художніх цінностей, зумовлений різними детермінантами (соціальним становищем, освітою, віком, матеріальними можливостями задоволення художніх потреб тощо);

3. **Відтворення, тиражування та розподіл вже створених художніх цінностей.**

Це промисловість тиражування художніх творів. Це художні заклади та засоби популяризації художніх цінностей, це пропаганда художньої культури, естетичне виховання та ін.

Креативна платформа Альони Романової

Рис. 18. Слайд з лекції

14. На завершення корисним буде отримати зворотній зв'язок від студентів про заняття з культурології.

Отже, в цьому розділі детально було представлено інтерактивні засоби навчання на заняттях з «Культурології». А також надано інформацію про корисні методи та прийоми під час проектних робіт, які сприяють розвитку конвергентного та дивергентного мислення. Було продемонстровано творчо-дослідницький, практично-орієнтований проект «Мое серце в серці Всесвіту», який став науковим трампліном для втілення сучасних технологій.

Відображено використання різних методів та прийомів, які допомагають розв'язувати значущі в дослідницькому плані проблеми та задачі, що сприятиме інтегруванню отриманих знань, необхідних для застосування дослідницького пошуку. Результати виконаних робіт підтвержені у вигляді рисунків. А також вказані посилання на інноваційні лекційні заняття під час викладення нового матеріалу з даних дисциплін. Інтерактивно-практичні заняття подані разом з методичними рекомендаціями для проведення та системного застосування.

Такі форми перевірки, як чек-листи, оцінювання власних робіт та культурологічне портфоліо свідчать про скерування в бік розвитку самоаналізу, що допомагає студентові розібратися в причинах і наслідках. В результаті цього запускається механізм управління власним навчально-виховним процесом, адже наочно видно, де є провисання, застій та проблемні зони. Оскільки самоаналіз будується на принципах критичності, системності, рефлексії, то він вчить опановувати таким ключовим інструментом як самоконтроль (саморегуляція: як вольова, так і психоемоційна) за досягненням власного кінцевого результату. Внаслідок аналітичної роботи над цими видами робіт, які я запропонувала, запускається процес розуміння, що шляхом особистого оперативного втручання можна виправити отримані результати. Вчасна корекція в подальшому призведе до підвищення ефективності навчальної діяльності студента. Ще одним позитивним моментом застосування даних способів перевірки засвоєних знань є те, що студент побачить все, на що здатний, завдяки цьому відбувається зміщення акценту з того, що він не знає, на те, чим він може пишатися – знання та результати з конкретної дисципліни. Звісно, такі позитивні зрушення можуть відбутися, якщо педагог проводить роз'яснювальну роботу – задля чого він застосовує ці форми контролю.

Тепер перейдемо до завершального розділу, завдяки якому вдасться побачити процес інтеграції знань, їх застосування і набуття студентами необхідних умінь та компетенцій, що й допоможе молоді розкрити та реалізувати себе в соціокультурному середовищі в постіндустріальний період.

5. Фінальний зв'язок: філософія, культурологія.

Результати роботи по втіленню міждисциплінарного проекту

Зафіксуємо отримані результати. Зробимо це за допомогою таблиць. Певна річ, що переформатування освітнього процесу та перехід на викладання-онлайн було зумовлено тим, що у Києві від 1 листопада 2021 року відбулося впровадження адаптивного карантину. З огляду на це у назві даної роботи й застосовано «в режимі офлайн + онлайн», тому таке гібридне навчання повністю відповідає викликам сьогодення. Отже, поглянемо на результати виконаної роботи та надамо їм оцінку. Таблиця 1 – продемонструє результати згідно кількісним KPI, таблиця 2 – згідно якісним показникам.

Таблиця 1

Результати згідно поставлених KPI. Кількісні показники

№	Термін	Предмети	Продукти	Примітка
1.	3 міс.	2 дисципліни: • філософія • культурологія	<p>11 видів мультимедійних презентацій: - 3 на заняттях з філософії (теми: доба Відродження та Просвітництва, філософсько-антропологічний аналіз, філософський журнал «Моє серце в серці Всесвіту») та - 8 на заняттях з культурології (теми: відома особистість, культура Античності, Середньовіччя, аудіо-підкаст «Моє місто», аналіз творів імпресіонізму та пам'ятки укр. культури, культурно-антропологічний аналіз і великі культурологічні зошити «Моє серце в серці Всесвіту»); - 2 види есе (загалом про філософію та філософсько-психологічне «Моє особистісне Відродження»); - 2 проблемне навчання (метод-кейс про мігрантів на кордоні – філософія; пошукова лекція-експеримент «Як розкрити власний потенціал»); - 1 рольова гра (про костел – культурологія); - 4 семінари (2 – з культурології та 2 з філософії); - 1 робота з аналізу першоджерел (Античність – філософія); - 3 способи контролю (аналіз «Оцінювання власних робіт», культурологічне або філософське портфоліо, чек-лист);</p>	- перевиконані заплановані показники; - застосовані різноманітні методи і прийоми.

Таблиця 2

Результати згідно поставлених КРІ. Якісні показники

№	Термін	Предмети	Якісні показники	Примітка
1.	3 міс.	2 дисципліни: • філософія • культурологія	Здобуті <i>універсальні компетентності</i> : <i>Інструментальні</i> (застосовано Е-навчання, STEAM-навчання, проблемне навчання, рольові ігри та інш.; студентами засвоєно сервіси: Canva, Google Keep, та виготовлення мультимедійних презентацій за допомогою них); <i>міжособові</i> (мистецтво красномовства, креативне та критичне мислення, взаємодія з іншими, вміння працювати в парі, аргументувати позицію та інш.); <i>системні</i> (розуміння картини Всесвіту, як творчої, так і життєво-буттєвої, системний та планомірний підхід до виконання д/з, вміння бачити ціле, що складається з конкретних елементів). <i>Загальноспеціальні компетентності</i> : (основні поняття, терміни, концепції з культурології, філософії)	Перехрещення продуктів – як шлях від крос-дисциплінарності до транс-дисциплінарності + поєднання розуму, чуттєвості та волі.

Як бачимо, ті цілі та завдання, що були поставлені на початку, виконані в повному обсязі. Розуміння власної реалізації у студентів розширено. Відтак, наприклад, за допомогою рольової гри «Пожежа в київському костелі» у них виникло розуміння, що робити, у разі, якщо згодом доведеться переходити із розряду танцівниці на наступний особистісний щабель. Вони побачили де і яким чином можуть застосовувати знання з культурології та хореографічного мистецтва (робота експертами-культурологами, мистецтвознавцями на ТБ, радіо, під час презентації власних проєктів тощо).

Нагадаю, що кожному студентові для власного оцінювання була надіслана таблиця з десятьма критеріями (вказувала її раніше – Див. Рис. 10). На основі виставлених оцінок, я, як викладач, давала змістовний аналіз – чи відповідають вказані бали реальним результатам. Внаслідок чого кожен студент зміг побачити, де він завищив собі бали, а де занижив.

Зазначу, що на заняттях з філософії із фінальним завданням «Моє серце в серці Всесвіту» не впоралися 3 студенти, на заняттях з культурології із фінальним завданням зі створення великих культурологічних зошитів «Моє серце в серці Всесвіту» не впоралися лише 2 людини. Тобто, довести до логічного завершення та побачити цілісну систему не вдалося 5 студентам. Необхідно додати, що не всім до вподоби онлайн-навчання. Багато з них відзначали, що втомилися і хотіли би повернутися до освітнього офлайн-процесу, та на жаль, карантинні обмеження в Києві затягнулися і тривали понад місяць. Тому, можна зауважити, що одна з причин невиконання цього завдання – втома від регулярного навчання в екранному режимі, що поки що не під силу молодому незміцнілому організму.

Раніше здати роботу не вдалося нікому. Слід зазначити, що я давала 2 тижні для виконання формату журналу чи зошитів. З цього можна зробити висновок, що такий потужний структурований проект 17–18-річним студентам ще важко робити, хоча я й записувала відеорекомендації зі створення даного виду духовно-культурологічного і художньо-естетичного продукту, проводила роз'яснювальну роботу упродовж тижня, та все одно охопити саме системність, як воно і з чого складається, студентам було важко. Багато часу пішло на подолання супротиву та роботу зі створення лояльного середовища, мотиваційного заохочення, щоб у молоді не пропав запал доробити до кінця, або хоча б спробувати. І на додачу скажу, що я була новим викладачем для них.

Вважаю, що цей проект є випробувальним для створення в подальшому свого роду функціональних підрозділів, які спроможні здійснювати культурологічні та філософські дослідження в умовних майстернях чи лабораторіях. Їх можна утворити у коледжі як творчо-дієві підрозділи культурно-просвітницької діяльності, що є запорукою розвитку дослідницької, наукової роботи.

Нагадаю, що пост-фінальним так би мовити чек-листом стало створення філософського та культурологічного портфоліо (Див. розділ 4). Цю форму зворотнього зв'язку я проводила вже на фінальних стадіях триместру. Воно складалося з переліку питань, які я зазначала вище. І наостанок, завершальним підсумковим рисунком, за допомогою якого можна побачити увесь сукупний процес творення, стане планування, з якого і слід починати на самому початку. Ця зведена таблиця (Прим. в моєму дослідження ще брався до уваги такий предмет як «Майстерність актора») є уособленням планомірного, системного та послідовного виконання – від мрії до цілі та до щоденної реалізації: крок за кроком.

	A	B	C	D	E	F	G
1	ПРЕДМЕТ	НАЗВА	ВИД	КУРС	ДАТА	ПРОДУКТ	ПРИМІТКА
2	ФІЛОСОФІЯ	Онлайн-зошит "Моє серце в серці Всесвіту"	електронно-індивідуальне ЗМІ	3-й курс		мультимедіа	ЗРОБЛЕНО
3	КУЛЬТУРОЛОГІЯ	Онлайн-журнал "Моє серце в серці Всесвіту"	електронно-індивідуальне ЗМІ	4-й курс		мультимедіа	ЗРОБЛЕНО
4	СПІЛЬНИЙ ПРОДУКТ-ОБМІН	Онлайн-газета "Мому коледжу ЗСІ!"	друковане локальне ЗМІ	3 і 4 курси		мультимедіа	на наст. семестр
5	КУЛЬТУРОЛОГІЯ	Аудіофрагмент "Місто і я"	локальне, аудіо	3-й курс		аудіо	ЗРОБЛЕНО
6	КУЛЬТУРОЛОГІЯ	Відеозапис інтерв'ю "Місто і я"	локальне, відео	3-й курс		візуальний	ЗРОБЛЕНО
7	ФІЛОСОФІЯ	Філософсько-антропологічний аналіз	аналіз постаті	4-й курс		мультимедіа	ЗРОБЛЕНО
8	КУЛЬТУРОЛОГІЯ	Культурологічно-антропологічний аналіз	аналіз діяльності	4-й курс		мультимедіа	ЗРОБЛЕНО
9	ФІЛОСОФІЯ	Презентація "Філософія Відродження і Просвітництва"	локальне медіа	4-й курс		мультимедіа	ЗРОБЛЕНО
10	СПІЛЬНИЙ ПРОДУКТ-ОБМІН	Рольова гра "Пожежа у квіському соборі"	дієво наукове навчання	3-й курс			ЗРОБЛЕНО
11	КУЛЬТУРОЛОГІЯ	Аналіз 2-х творів імпресіонізму	локальне медіа	3-й курс		мультимедіа	ЗРОБЛЕНО
12	КУЛЬТУРОЛОГІЯ	Аналіз пам'ятки укр. культури	локальне медіа	3-й курс		мультимедіа	ЗРОБЛЕНО
13	ФІЛОСОФІЯ	Проблемне навчання. Метод-кейс	дієво наукове навчання	4-й курс		вироблене рішення	ЗРОБЛЕНО
14	СПІЛЬНИЙ ПРОДУКТ-ОБМІН	Оцінювання власних робіт	самоаналіз	3 і 4 курси		самоконтроль	ЗРОБЛЕНО
15	ФІЛОСОФІЯ	Філософське портфоліо	самоаналіз	4-й курс		самоконтроль	ЗРОБЛЕНО
16	КУЛЬТУРОЛОГІЯ	Культурологічне портфоліо	самоаналіз	3-й курс		самоконтроль	ЗРОБЛЕНО
17	МАЙСТЕРНІСТЬ АКТОРА	Постановка "Моє серце в серці Всесвіту"	етюд	3 і 4 курси		етюд-танець	в процесі
18	МАЙСТЕРНІСТЬ АКТОРА	Акторсько-хореографічне портфоліо	самоаналіз	збіре		самоконтроль	ЗРОБЛЕНО
19	СПІЛЬНИЙ ПРОДУКТ-ОБМІН	Коучинговий підхід, інтерактивні карти	Е-навчання	збіре		STEAM-навчання	ЗРОБЛЕНО

Рис. 19. Зведена таблиця. Планування і виконання

ВИСНОВКИ

Оскільки відомий український філософ С. Кримський у своїх працях стверджував, що людина має бути носієм «вищих потенцій світобудови», перетворюючи навколишню дійсність в «культурну онтологію», то свого роду, цей крос-дисциплінарний проект – це моя змога як педагога-філософа, як режисера-управлінця провести розвідку світу за допомогою моїх асистентів – студентів. Та не лише провести філософську розвідку світу, а й моделювати сучасний світ під призмою філософсько-культурного та дієво-творчого погляду, уособлюючи це в загальний крос-дисциплінарний проект «Моє серце в серці Всесвіту». Адже в цьому злитті-синтезі й утворилася зовсім інша величина – зовсім нове. Тобто, це є інноваційним проектом, що має кінцевий опредмечений результат, тобто не лише культурно-духовну цінність, а більш ширше значення, оскільки знання та досвід перевтілені в матеріальну цінність – власний проект, зошит, журнал, постановку – тобто власну картину світу та індивідуальний погляд на світ, що існує на даному життєвому етапі.

Слід зазначити, що ця картина формувалася за допомогою логічного методу наукового пізнання – індукції – від часткового до загального. А значить це є доведенням, що такі проекти з іншими назвами можуть і повинні відбуватися в усіх подібних випадках. Це і рухає думку від незнання до знання та вчить спостерігати за світом речей і досліджувати процеси навколо. Це має футурологічний аспект – вчить передбачати наслідки та бути уважним до людей і явищ навколишньої дійсності.

Отже, що стало продуктом розумової та творчої діяльності. Перелічую:

- Філософський журнал «Моє серце в серці Всесвіту»;
- Великі культурологічні зошити «Моє серце в серці Всесвіту»;

- Створення культурологічної майстерні (як продуктивного культурологічного середовища онлайн), де представлені різні види освітньо-наукового та творчого виробництва;
- Створення лабораторії філософських досліджень (як ефективного філософсько-соціологічного простору онлайн), де представлені різні види освітньо-наукового виробництва;
- Філософсько-антропологічний аналіз як елемент наукового евристичного навчання;
- Культурно-антропологічний аналіз як елемент наукового евристичного навчання;
- Чек-листи як фіналізація процесів, що відображають системність навчання і представляють цілісну картину лабораторії філософських та науково-культурологічних досліджень.

Тобто, можна побачити, що у представленому проекті відтворено розвиток як універсальних компетенцій (міжособові, інструментальні, системні), так і професійних (предметноспеціалізовані). З огляду на зазначене вище, можна підсумувати, що для розвитку компетентностей майбутнього хореографа заняття потрібно проводити із залученням когнітивного, ціннісноорієнтованого та творчо-активного підходу, що розвиватиме не лише конвергентне, а й дивергентне (креативне) мислення, яке дозволяє вийти за межі звичних шаблонів та стереотипів, сприяє прояву оригінальної нестандартної думки та знаходженню нового кута зору на події та явища довкола.

За допомогою чого вдалося досягти цього? За допомогою знань та вимог, що стоять перед сучасним педагогом, викладачем: здатність до самоосвіти, застосування Е-навчання, гібридного навчання, STEAM-освіти (інтелект-карти, чек-листи, колажі, електронні планувачі, презентації, таблиці, Ютуб-лекції, рольові ігри, проблемне навчання, метод-кейс, коучинговий підхід, онлайн-практикуми та інше) тощо.

Хочеться зазначити, що у подальшому я маю на меті: інтегрувати молодь у соціокультурне середовище не лише коледжу, не лише міста, а й країни, що і стане новим етапом – переходом від міждисциплінарності до трансдисциплінарності, де якраз і відбудеться не лише поєднання дисциплін методом приєднання (додавання), а їх перехід у нову якість. Як зазначає доктор економічних наук Філіпенко А. С.: «На відміну від інтеграції дисциплін, тут відбувається синтез різноманітних знань з потенційною можливістю переходу до нової якості, зародження нового наукового напрямку чи наукової дисципліни»¹. Тому для досягнення цієї мети, я ставлю задачу: зв'язати вже втілені та майбутні нові проекти із культурним життям міста, тобто вийти за межі

---

¹ Філіпенко А. С. Міждисциплінарна методологія: базові принципи / А. С. Філіпенко. *Міждисциплінарні дискусії*, 2017. С. 9. URL: [http://www.iir.edu.ua/uploads/files/tezi%20ceminar%20synthesis%205%2012%202017%20final%20\(1\).pdf](http://www.iir.edu.ua/uploads/files/tezi%20ceminar%20synthesis%205%2012%202017%20final%20(1).pdf).

локального кола, де студенти наразі перебувають (коледж) та інтегрувати в культурний український світ. Як зараз мені бачиться, то це може бути презентація студентських робіт у культурно-мистецьких центрах, у локальних та всеукраїнських ЗМІ, участь у різних проєктах тощо. А наразі хочу сказати, що, демонструючи вироблені філософські журнали студентам, які вивчали культурологію – 3-й курс (та навпаки – демонструючи виготовлені культурологічні зошити тим, хто вивчав філософію – 4-й курс), я і здійснюю їх наближення один до одного, тобто поєдную у такий спосіб різні дисципліни, студентів різних курсів і груп та переводжу їх комунікації із рівня крос-дисциплінарності на вищий щабель – рівень трансдисциплінарності.

Відтак, на основі вищезазначеного, можна дійти висновку, що філософсько-культурологічна думка, а разом з цим і думка актора-танцюриста, визріває на конкретних техніках, у логічній послідовності викладу матеріалу викладачем та системному прояві студентів, що й розвиває конкретно-чуттєву основу індивідууму та вчить не боятися втілювати найсміливіші задуми, що є запорукою особистісного прояву та волевиявленням в напрямку розкриття власного потенціалу.

Слід вказати, що і для мене це було викликом, який я поставила сама собі. Створення цього дидактичного матеріалу було надзвичайно мінливим проєктом, час від часу мені доводилося корегувати та вигадувати нові завдання, і відразу ж нотувати спостереження в цю дослідницьку роботу.

Вважаю, що такий міждисциплінарний обмін в межах логічно виваженого поєднання навчальних дисциплін сприятиме отриманню нових результатів в ході подальших дослідницьких робіт. Сподіваюсь, що даний підхід стане науковим орієнтиром для здобуття викладацького досвіду згідно сучасних умов. З реалізованого видно, що інтеграція дослідницьких картин формує цілісний образ інтелектуальної, духовної, творчо-діяльної особистості, яка знає як отриманий досвід зробити компетентним згідно нових соціокультурних запитів.

АНОТАЦІЯ

Навчально-методичний комплекс призначений для студентів спеціальності 024 «Хореографія», виконаний за допомогою сервісу CANVA з метою втілення мультифункціональності та розкриття інтелектуального та творчо-художнього капіталу молоді. Дидактичний матеріал містить повний та послідовний перелік практичних креативних завдань з тем навчальних дисциплін: «Філософія», «Культурологія». Завдання підібрані у такому порядку і за ступенем складності, що дозволяють використовувати їх під час опанування на заняттях нового матеріалу, повторення, закріплення, підготовки до практичних занять, інших видів контролю знань та самостійної роботи студентів.

Література

1. Закон України Про фахову передвищу освіту від 06.06.2019 № 2745-VIII. / Редакція станом на 02.10.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text>
2. Закон України про освіту від 05.09.2017 р. № 2145. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1060-12#Text>
3. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>
4. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»). / Постанова від 3 листопада 1993 р. № 896. Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text>
5. Аристотель. Метафізика. / пер. с др.-греч. А. Кубицкого. СПб. : Азбука-Аттикус, 2020. 416 с.
6. Кримський С. Під сигнатурою Софії. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 368 с.
7. Філіпенко А. С. Міждисциплінарна методологія: базові принципи / А. С. Філіпенко. *Міждисциплінарні дискусії*. 2017. С. 9. URL: [http://www.iir.edu.ua/uploads/files/tezi%20seminar%20synthesis%205%2012%202017%20final%20\(1\).pdf](http://www.iir.edu.ua/uploads/files/tezi%20seminar%20synthesis%205%2012%202017%20final%20(1).pdf).

Information about the author:

Romanova Olena Petrivna,

Postgraduate Student at the Department of philosophical anthropology
National Pedagogical Dragomanov University
Teacher of philosophy, culturology
Kyiv Choreographic College
11-15, Sofiivska str., Kyiv, 01001, Ukraine